

Het christendom staat niet te koop

KERKENPLAN Kerkgebouwen kun je niet zomaar voor eender wat gebruiken, zegt bisschop Johan Bonny. Een kerk verdient een respectvolle plaats en heeft een belangrijke betekenis in onze maatschappij.

Johan Bonny
Bisschop van
Antwerpen

'Het is weer voorbij, die mooie zomer' (ondanks de regen). Dus laten ook politieke partijen en kabinetten opnieuw van zich horen. De eerste vogels van een vroeger herfst, te herkennen aan een licht schorre stem. Zo ook over het 'Programma Toekomst Parochiekerken' van de Vlaamse regering ('DS 17 augustus'). 'Snelheid opdrijven' is de mantra, commerciële herbestemmingen moeten kunnen. Deze voortijdige communicatie roept rechtmatige vragen op onder duizenden leden van Vlaamse kerken en parochiebesturen. Daarbij ook vragen over de houding van de kerkelijke overheid. Terecht willen zij horen hoe de bisschoppen daarover denken. Wat zeggen of doen zij in hun overleg met de overheid? Noodgedwongen beperk ik mij tot drie punten van kritische commentaar.

'Pastoraal plan' is prioriteit
Eerst over het 'pastoraal plan'. In de visie van de Vlaamse regering komt het pastoraal of kerkelijke gebruik van een kerkgebouw amper uit de verf, integendeel. Als het al wordt vermeld (helemaal op het einde, overigens) is het negatief. Als een obstakel voor de overheid: het kerkelijke gebruik als een obstakel voor herbestemming door de burgerlijke overheid.

Bij de herbestemming van een station, bioscoop of theater zou deze taal passen, bij een kerkgebouw niet. De bisschoppen hebben er steeds op aangedrongen - en zullen dat blijven doen - dat kerkgebouwen sacrale architectuur zijn en als dusdanig respect verdienen, ook bij neven- of herbestemming. Kerken zijn in eerste lijn

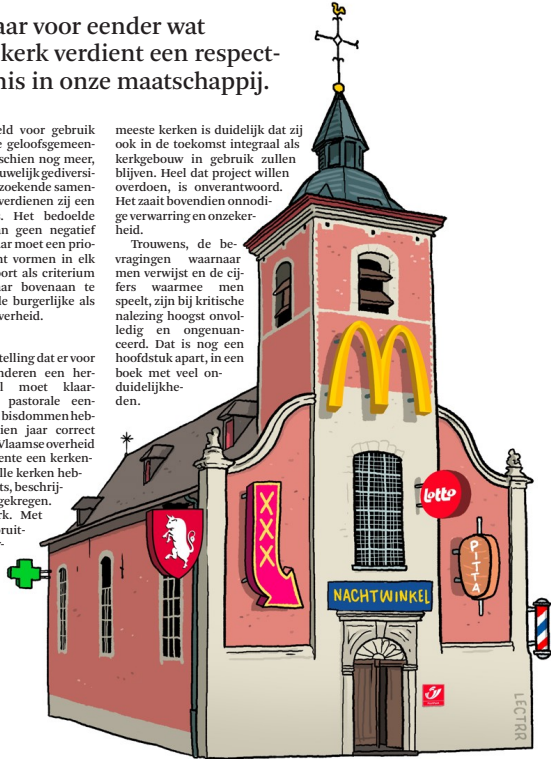
gebouwd en bedoeld voor gebruik door de christelijke geloofsgemeenschap. Ook, en misschien nog meer, in een levensbeschouwelijk gediversifieerde en religieus zoekende samenleving als de onze, verdienen zij een respectvolle plaats. Het bedoelde 'pastoraal plan' kan geen negatief aanhangslijf, maar moet een prioritaire aandachtspunt vormen in elk kerkenplan. Het hoort als criterium niet onderaan maar bovenaan te staan, zowel voor de burgerlijke als voor de kerkelijke overheid.

Brug te ver
Vervolgens de doelstelling dat er voor elke kerk in Vlaanderen een herbestemmingsprofiel moet klaarliggen. Parochies, pastorale eenheden, vicariaten en bisdommen hebben de voorbije tien jaar correct meegewerkt met de Vlaamse overheid om voor elke gemeente een kerkenplan op te stellen. Alle kerken hebben daarin hun plaats, beschrijving en evaluatie gekregen. Dat is ernstig werk. Met name wat de vooruitzichten op lange termijn betreft, zoals oorspronkelijk gevraagd.

Uiteraard zijn hier en daar redelijke aanpassingen mogelijk of nodig, ook vanwege evoluties in de kerkgemeenschap, waaraan het kerkelijke beleid als eerste zal willen meewerken. Maar voor de

meeste kerken is duidelijk dat zij ook in de toekomst integraal als kerkgebouw in gebruik zullen blijven. Heel dat project willen overdoen, is onverantwoord. Het zaait bovendien onnodige verwarring en onzekerheid.

Trouwens, de bevragingen waarnaar men verwijst en de cijfers waarmee men speelt, zijn bij kritische nalezing hoogst onvolledig en ongenueerd. Dat is nog een hoofdstuk apart, in een boek met veel onduidelijkheden.

Plaatselijke geloofsgemeenschappen en hun besturen kunnen niet de politieke speelbal worden van openvliegende verkiezingsuitslagen of wisselende coalities. De rechtsorde moet aan iedereen stabiliteit garanderen, ook aan de Kerk. Zijn er specifieke dossiers om bij te sturen, dan zullen wij daar graag aan meewerken. Maar een integraal herbestemmingsprofiel voor alle kerkgebouwen, dat is een brug te ver! Daarop zeggen de bisschoppen 'neen'.

'Een supermarkt, sportzaal, brouwerij ... straks misschien zelfs een bordeel in een kerkgebouw. Als je maar met geld over de brug komt. Daarin stappen de bisschoppen niet mee'

Geen banaliteit

Ten slotte de mogelijkheid van commerciële herbestemmingen. Tot nog toe heeft de kerkelijke overheid, en op vele plaatsen ook de burgerlijke overheid, niet zomaar willen toegaan aan druk vanuit de private of commerciële sector om kerkgebouwen te herbestemmen. Wie wil vandaag zijn ding eens niet proberen in een voormalig kerkgebouw? Een supermarkt, een

sportzaal, een brouwerij, een restaurant, een dierenasiel, een modemerk, een theater, straks misschien zelfs een bordeel. Als je maar met geld over de brug komt. Ook daarin stappen de bisschoppen niet mee.

Uiteraard zijn uitonderingen bespreekbaar, maar de algemene regel vraagt een veel grotere zorgvuldigheid en kritische zin. Om tal van redenen. Eerst en vooral uit respect voor de sacraliteit van het kerkgebouw en de betekenis die een religieuze ruimte ook en vooral in onze samenleving kan hebben. 'Banaliteit troef' kan niet het motto worden. Vervolgens uit respect voor onze eigen godsdienst en ons eigen geloof. Het christendom staat niet in de uitverkoop. Wat iedereen niet kunnen voorstellen is in een synagoge, moslims niet in een moskee of vrijmetselaars niet in een logeetempel, kunnen christenen zich niet voorstellen in een kerk. Wederzijds eerbied geldt voor iedereen. Ten slotte uit trouw aan de christelijke traditie die, uit de aard van haar boodschap, voortgang geeft aan het sociale boven het private, non-profit boven profit, het gemeenschappelijk boven het particulier belang. Uiteraard heeft elke activiteit een sociale inslag, maar niet elke sociale inslag komt heel de samenleving ten goede.

Overigens lijkt het mij in het belang van de burgerlijke overheid zelf om deze kaart in alle duidelijkheid te trekken en te bewaken. De poort kan open, maar niet voor alles. *There are more things in heaven and earth, Horatio, than are dreamt of in your philosophy*, aldus Hamlet in Shakespeare's gelijknamige toneelstuk.

Laten we ophouden met excessief veel aandacht te besteden aan dat virus

COVID-19 Door de vaccinaties wegen de baten vele gehandhaafde maatregelen niet langer op tegen de schade die ze veroorzaken.

Covid-19 is de ernstigste pandemie in honderd jaar. Weigingen in de westerse wereld hadden daarom ervaring met grote epidemieën, zij die wel ervaring hadden zaten zelden in het Westen. Dit gaf aanleiding tot veel stuurloos beleid, van ontkenning in de Verenigde Staten tot paranoia in Frankrijk. We misten een sterk Europa dat de schaarse expertise kon bundelen.

Als ik eerder het Zweedse beleid verdedigde, was dat omdat de Zweed Anders Tegnell en zijn mentor Johan Giesecke ervaren waren. Ze legden uit waarom ze deden wat ze deden, en dit sneed hout. Ze waren de eersten en lange tijd de enigen die waarschuwend dat het coronabeleid een marathon was, geen korte sprint.

Ze waren ervan overtuigd dat je dit virus niet kon tegenhouden door een lockdown of quarantainemaatregelen. Je kon het virus enkel vertragen of zorgcapaciteit te beschermen. Dat was dan ook het doel van hun maatregelen. Waar Zweden faalde, faalden alle Europese landen met een gefragmenteerde en semi-geprivatiseerde ouderenzorg, België op de eerste plaats. De hoge oversterfte in de lente van 2020 was internationaal een uitstekende maat voor de hoeveelheid chaos in de ouderenzorg.

De grote meerderheid van virologen voorspelde dat dit virus nooit weg zou gaan. *Zero covid* is een illusie: zelfs Nieuw-Zeeland zal ooit zijn grenzen moeten openen. Het verwachte einde is een endemisch coronavirus. Dat betekent dat gastheer en virus zich aan elkaar aanpassen. Er zijn vier endemische coronavirussen bij de mens bekend, dit wordt de vijfde. Mensen worden geïnfecteerd op jonge leeftijd, wanneer ze nog weinig last hebben van de infectie. Naarmate meer mensen weerstand verwerven, wordt het virus meer besmettelijk, maar minder kwaadaardig.

Spelregels gewijzigd

Maar wat weinigen hadden voorzien, was de onverwacht snelle aanmaak van massale productie van bijzonder werkzame en bijzonder veilige vaccins. De mRNA-vaccins van Moderna en Pfizer en de virale vectorvaccins van AstraZeneca en Janssen veranderden de regels van het spel. Vertragen de maatregelen hadden tijd gekocht, tijd die kon worden gebruikt om massaal te vaccineren. Australië bewijst dat het één niet zonder het ander gaat: door de trage vaccinatie is het land kwetsbaarder voor uitbraken en moet het een reeks lockdowns ondergaan, die de bevolking steeds minder pikt.

Het virus is niet tegen te houden, ook niet in gevaccineerde bevolkingen. Maar een verslenden vergelijking te gebruiken: de huidige coronavirusvarianten gedragen zich in een gevaccineerde bevolking als een griepje. Maar het beleid is nu steeds gericht op een triale bestrijding: het bestrijden van het virus. Het strijd is opvoerhand verloren: verlies van tijd, geld en geduld van de bevolking. Niet het virus, maar de gevolgen, in termen van ziekenhuisopnames en sterfte, zijn belangrijk.

Aanvankelijk diende de verspreiding vertraagd te worden, om de belasting voor de zorg binnen de perken te houden. Maar nu we tijd gekocht hebben om onze bevolking te vaccineren, wegen de baten niet op tegen de schade van verder gehandhaafde maatregelen. Wat brengt het testen van gevaccineerde mensen zonder symptomen, laat staan kinderen die nauwelijks last hebben van covid-19, op?

Het kost wel veel geld en maakt mensen ziek door nocebo-effecten en vals-positieve resultaten. Nocebo is het spiegelbeeld van placebo, ziek worden door de verwachting om ziek te worden. Testen zijn nooit perfect, bij mensen zonder symptomen verwacht je veel vals-positieve resultaten. Het aantal besmettingen is overbodig en zelfs schadelijk informatie. Waar het om gaat, zijn ziekenhuisopnames. Die stijgen en dat is zorgelijk. Maar of de pandemie van testen aan die stijging wat verandert, bij de heersende delataviant, is onwaarschijnlijk. Vaccinatie is de wal die we hebben opgegoed, en die houdt opmerkkelijk goed stand.

Eclatant succes

België heeft vaak gefaald, maar de vaccinaties, na een horten begin, zijn een eclatant succes. Vaccinatie beschermt tegen ernstige ziekte en overlijden, het beschermt minder tegen besmetting en verspreiding, wat doorgaans geen punt is. We zullen leven met het virus, willen of niet.

Het recht op zelfbeschikking van de zorgverlener legt het af tegen het recht op bescherming van de verzorgde

Geen vaccinatie nemen (de kleine minderheid die een goede medische reden heeft niet te na gesproken), betekent daarom ook enkel wat voor jezelf. Je mist de bescherming tegen ernstige ziekte. Hier geldt één uitzondering: als je anderen verzorgt, meer bepaald mensen die gevaccineerd zijn. Die hebben door hun vaccinatie aangegeven dat ze bescherming wenselijk zijn. Zij hebben recht op een zorgverlener die gevaccineerd is. Het recht op zelfbeschikking van de zorgverlener legt het dan af tegen het recht op bescherming van de verzorgde.

Niet als veel andere virussen zal dit virus niet meer weggaan. Zo gauw iedereen die dat kan gevaccineerd is, moeten we ophouden met excessief veel aandacht te besteden aan dat een probleem van covid-19. Onszelf bang blijven maken met cijfers van besmettingen gaat ten koste van tijd en geld. Die besteden we beter aan de grote bevolking buiten België, die nog steeds niet de kans heeft gehad op vaccinatie, onder andere omdat rijke landen de vaccins hebben opgekoofd.

Luc Bonneux
Epidemioloog

Een gevangenis is meer dan een opstapeling van lichamen

Frederik Janssens
Voorzitter van de
Commissie van
Toezicht bij de
Antwerpse
gevangenis

STRAFUITVOERING Alle korte straffen laten uitvoeren zal tot nog meer mensonwaardige toestanden in de gevangenis leiden.

Minister van Justitie Vincent Van Quickenborne (Open VLD) zal vanaf 1 december ook de gevangenisstraffen tot 36 maanden effectief laten uitvoeren. Vandaag worden die niet in de gevangenis uitgezeten, maar afgevoerd met een enkelband of door een taakstraf. De druk op arresthuizen, zoals de Antwerpse gevangenis, zal ernstig verhoogd. In arresthuizen verblijven gedetineerden 'in voorlopige hechtenis'. De maatregel van de minister gaat over de strafuitvoering, maar de gevolgen daarvan zullen voelbaar zijn in Antwerpen. Hoe snel zal een gedetineerde met een korte straf getransfereerd worden naar een strafhuis?

We moeten onafhankelijk toezicht houden op de gevangenis van Antwerpen, op de behandeling van de gedetineerden en op de naleving van de daar geldende voorschriften. In het kader van deze opdracht kunnen wij advies en inlichtingen geven over aangele-

gheden in de gevangenis die met het welzijn van de gedetineerden verband houden en voorstellen doen die we gepast achten.

De gevangenis van Antwerpen is voortdurend overbevolkt. Terwijl er in feite maar 439 plaatsen zijn (365 in de mannenafdeling, 48 in de vrouwenafdeling, 26 in de afdeling beperkte detentie) zitten er constant tussen de 600 en de 700 gevangenen. Een overbevolkte gevangenis dreigt een opstapeling van lichamen te worden. De meeste gedetineerden zitten samengepakt in een cel, zonder mogelijkheid om zich voor te bereiden op een leven na de detentie. Veel activiteiten uit het pakket 'hulp- en dienstverlening aan gedetineerden', voorzien door de Vlaamse overheid, kunnen daardoor onmogelijk georganiseerd worden.

Ophefing van stress

We weten dat het in de huidige omstandigheden niet anders kan, maar voortdurend zien we drie gedetineerden in een cel van 12 vierkante meter zitten. Er is net genoeg plaats voor een stapelbed, de derde persoon

slaapt noodgedwongen op de grond. Er zijn twee stoelen, voor een derde stoel is geen plaats. Op cel is er verder een (soms niet afgesloten) toilet, een lavabo, een kastje en een tafel. Wie 's nachts wil slapen, moet over de derde matras heen stappen. Het warme middagmaal bedekt men op cel, maar dat betekent dat een van de drie op zijn bed moet eten. In andere cellen zitten vijf tot zes mensen. Mensen huisvesten in dergelijke benepen ruimten, betekent een ophoping van stress voor zowel bewoners als penitentiair beambten.

De overbevolking is een oud zeer. Oplossingen blijven kunst- en vliegwerk. Ons land stond in 2020 in de Europese top drie van overbevolkte gevangenis, alleen in Turkije en Italië is het nog erger. De toestanden zijn mensonwaardig en de Belgische staat is er al bij herhaling voor verantwoord, zowel door eigen rechtbanken als door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Hoelang moeten we een dergelijk gevangeniswezen nog meeslepen? Dit is absoluut geen verwijt aan de directie of het personeel van de gevangenis, wel een aanklacht tegen een inhumain systeem. Wie wordt hier beter van? De gedetineerden niet en de samenleving evenmin. Het gaat ook om een mensbeeld. Gedetineerden als medemens benaderen geeft een andere sfeer, in open gevangenis is er minder geweld.

We beseffen dat Van Quickenborne

Er is net genoeg plaats voor een stapelbed, de derde persoon slaapt noodgedwongen op de grond. Wie 's nachts wil slapen, moet over een matras stappen

een dynamische minister van Justitie wil zijn. Hij heeft wellicht niet de intentie om nog meer mensen naar de huidige, overbevolkte gevangenis te sturen, en het leven daar nog moeilijker te maken. Wij weten dat er nieuwe gevangenis gebouwd worden

in Haren en Dendermonde, maar tegen 1 december 2021 zijn die niet klaar. Bovendien zullen de oude gevangenis sluiten, die capaciteit valt weg. Er is ook sprake van 'transitiehuizen', een mooi project met lichte bewaking voor gedetineerden die aan het eind van hun straf zijn. Maar dat is bedoeld voor een relatief kleine groep gedetineerden, een honderdtal. Zal het extra personeel bij de strafuitvoeringsrechtbanken de nieuwe toevoel van kandidaat-gedetineerden kunnen opvangen?

Enkelband is ook straf

De intentie om alle straffen, ook de korte onder de 36 maanden, te laten uitzetten zonder dat de capaciteit hiervoor aanwezig is, zal - vrezem wij - de overbevolking nog doen toenemen. Daarom staat de Commissie van Toezicht van Antwerpen niet achter het wetsvoorstel. Een straf uitzetten met een enkelband is ook een straf, geen situatie van strafeloosheid, en de gestrafte behoudt zijn woning en sociale contacten. Een klassieke oplossing riskeert meer persoonlijke en maatschappelijke nadelen te creëren

dan voordelen. Ook door een (korte) gevangenisstraf riskeert een gedetineerde zijn werk, familie en vrienden de verlies. Als hij weet buitenkomt, zijn de problemen meestal groter dan voorheen.

Vandaag moeten we, ook in de strafuitvoering, handelen vanuit de rechten van de mens en dus ook van de gestrafte. De 'basiswet betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden' van 2005, die nog niet volledig geïmplementeerd is, beschrijft hoe dit kan. We moeten de gestrafte, of het nu gaat over mensen die kort of lang gestraft zijn, als medemens bejegenen.

Ondertekend door het alle leden van de Commissie van Toezicht Antwerpen, Frederik Janssens (voorzitter), Marcel Heymans (ondervoorzitter), Marc Peeraer, Anne-Marie Bonroy, Jan Dockx, Pieter Brosens, Sanne De Clerck, Etienne Foets, Katarina Francus, Lieve Lagae, Clara Lammens, Dirk Luyten, Imane El Morabet, Nicole Verbessem.